

**«Теофіпольська центральна бібліотека»
Теофіпольської селищної ради**

**«Петро Могила – провідник
духовності в Україні»**

(425 років від дня народження Петра Могили)
бібліодайджест

**Теофіполь
2022**

Петро Могила народився 10 січня 1597 (за ін. даними 21 (31) грудня 1596).

Він був вихідцем з давнього молдавського боярського роду. Батько хлопця загинув. Мати разом з сином мусили покинути Молдавію та переїхати на українські землі Речі Посполитої, де їх прийняли родичі. Освіту Петро Могила розпочав здобувати у Львівській братській школі, а продовжив у навчальних закладах Польщі, Голландії, Франції. Він володів грецькою та латинською мовами і досить швидко опанував богословську науку. Після повернення до Речі Посполитої він пішов на військову службу, брав участь у Цецорській та Хотинській битвах. По завершенні служби Петро Могила почав часто спілкуватися з його наставником ще із братської школи Іовом Борецьким, що й вплинуло на його рішення прийняти чернечий постриг. Згодом Петро Могила став архімандритом Печерської лаври, а в 1632 київським митрополитом. Українська православна церква відіграла значну роль в політичному житті населення тогочасної України. Захист православ'я в той період був захистом національних прагнень українського народу. Для відновлення авторитету православної церкви Петро Могила розпочав поступове проведення реформи церкви, першим кроком якої стало налагодження суворої дисципліни з-поміж ченців і духовенства. Для нагляду за церковним життям Петро Могила запровадив посади двох митрополичих намісників. Контроль за духовним

життям повинні були здійснювати єпархіальні собори.

Петро Могила був автором двох надзвичайно важливих церковних книжок — «Службника» й «Требника».

Протягом 14 років Могила очолював українську православну церкву. Багато зусиль і праці доклав Могила для захисту і розвитку православ'я в Україні. Він об'єднав школу Київського братства з лаврською внаслідок чого виникла Києво-Могилянська колегія – перший вищий навчальний заклад в Україні. Навколо Могили об'єднувалися визначні вчені і культурні діячі.

Зусиллями Петра Могили реставровано святу Софію в Києві, яка на той час була напівзруйнована і впродовж багатьох століть занедбана. Він реставрував церкву Трьох Святителів, і церкву Спаса на Берестові.

Золота доба митрополита Петра Могили закінчилася з його несподіваною смертю 1 січня 1647 року. У своєму заповіті, написаному незадовго до смерті, визначний український першоієрарх ствердив свою вірність православній вірі такими словами: "У святій вірі, в якій народився, виховався і з волі й ласки Божої достоїнство митрополиче, недостойний, на собі маю, в ній же хочу вік свій закінчити, стати перед величчю Господа мого".

Втілюючи в життя власну концепцію ролі освіти в підвищенні культурного рівня православного духовенства, П. Могила заснував при Лаврі школу для молодих монахів (1631). У 1632 за рахунок об'єднання Київської братської школи з Лаврською, утворився Києво-Братський колегіум, що незабаром став називатися Могилянським колегіумом.

З іменем П. Могили пов'язане створення цілої мережі освітніх закладів в Україні. За його участі були відкриті філіал Києво-Могилянської колегії – Слов'яно-греко-латинська академія у Вінниці, колегії в Кременці, Гощі, Яссах.

Понад 20 років П. Могила очолював книговидавничу справу в Україні. Він надав роботі Лаврської друкарні такого потужного розмаху й гуманістичного змісту, якого ще досі не знало українське книгодрукування. Завдяки зусиллям П. Могили та його сподвижників у Києво-Печерській лаврі та Києво-Могилянській колегії були зроблені перші кроки до формування української літературної мови. Сам митрополит, який володів одинадцятьма мовами, не написав жодної книжки грецькою чи румунською мовами. З дев'ятнадцяти його творів лише один написаний польською, решта – тогочасною українською або церковнослов'янською.

Для розуміння особливостей педагогічного мислення вченого велике значення має вивчення організації навчального процесу, форм, змісту й методів навчання в заснованому ним колегіумі. Заняття в усіх класах починались одночасно. Учні сиділи на заняттях в певному порядку (за успіхами), визначеному вчителем. Ще до його приходу старші учні (аудитори) вислуховували задані уроки й робили в «Нотатах» відмітки про рівень засвоєння попереднього навчального матеріалу. Після приходу вчителя доповідали йому про успіхи кожного учня. Вчитель, шляхом опитування окремих учнів, перевіряв правильність відміток, після чого розпочиналося вивчення нового матеріалу. Окрім лекцій, практикували бесіди, диспути, взаємне навчання учнів, диктанти, різні види письмових робіт, самостійні й домашні роботи, написання віршів, промов, читання декламацій, участь у драматичних виставах. Після перерви на обід усі знову збиралися на заняття для закріплення й повторення вивченого матеріалу. По закінченню навчального дня розходилися по домівках, а сироти йшли до бурси.

Статут визначав поведінку дітей у школі й дома. За його виконанням у школі наглядали вчителі й чергові учні, вдома – батьки й родичі. По суботах проводилися підсумкові заняття з пройдених тем; по неділях – моральні бесіди, під час яких учням роз'яснювали норми поведінки, тлумачили свята православного календаря. При цьому використ-

вувалися твори українських просвітителів, зокрема й самого П. Могили.

Помер Петро Могила на початку 1647. Усе своє майно заповів Колегіуму: будинки, цінності, бібліотеку, село, хутір, 81 тисячу злотих, навіть посуд і митру. А частину грошей, особисті речі і своє митрополиче вбрання, прикрашене коштовностями, – бідним студентам на одяг.

Власні праці :

Петро Могила залишив майже 20 творів церковно-теологічного, полемічного, просвітницького, філософського та моралізаторського характеру. Він автор та укладач книг «Євангеліє учительное» (1616), «Анфологіон» (1636), «Евхологіон» (1646) тощо.

- Книга души, нарицаемое злото... — К., 1623. — ВР ЛНБ

- Любомудрѣйшаго кирь Агапита діакона, блаженнѣйшему і благочестивѣйшему царю Іоустиніану... главизны, поучителны, по краегранію еллински изложены, словенски же прѣвое напечатаны. — К., 1628 (переклад М.)

- Λειτουργίων... си ест служебник от литургій Св. Васіліа, Іоанна Златоустаго и преждесвященних служеній іереиских и диаконских повседневных ноцных же и дневных в себѣ съдръжимых реченный. Благословеніем и исправленіем

преподобнѣйшаго господина и отца кирь Петра Могилы. — К., 1629

- Передмова // Номоканон си ест законоправилник, имея по сокращению правила святых апостол седми соборов и помѣстных нѣких. К сему и вселенских учителей и преподобных отец, третие с болшим исправлением изданный. — К., 1629

- Антологія, сирѣч молитвы и поучения душеполезная. В душевную ползу спудеов и всѣх благочестивых любомолитвеник. Вкратцѣ собраная и благочиннѣ расположена тщанием... Петра Могилы. — К., 1636

- Євангеліє учителное (з благословения Петра Могилы). — К., 1637

- Litoch albo kamen z procy prawdy cerkwie świętey prawosławney ruskiej na skruszenie faecznościemnej Perspektiwy albo raczey pazkwilu od Kassiana Sakowieza... roku 1642 w Krakowie wydanego, wypuszczony przez pokornego ojca Euzebia Pimina. — К., 1644

- «Православне сповідання віри» (1640)

- «Требник Петра Могилы» (1646)

Цитати Петра Могилы:

- Безділля породжує гріх.

- Ледве люди починають жити, а вже смерть над ними різноманітні сіті наставляє.

- Ніхто-бо, хто ненавидить, себе не утримає, і не збереже, і не знайде.

- Три речі є до вподоби Богу і людям: згода братів, милосердя до ближніх і згода між чоловіком та дружиною.

- Щаслива є та душа, яка сама себе судить.

Увічнення пам'яті

- Києво-Могилянська академія

- Пам'ятник Петру Могилі на території Києво-Печерської Лаври

- Пам'ятник Петру Могилі в селі Михайлівка-Рубежівка

- Пам'ятник Петру Могилі на території МАУП

- Вулиці, названі на честь Петра Могили в різних населених пунктах України

- Нагрудний знак «Петро Могила»

- Церква на честь святителя Петра Могили в Херсоні

Герб Петра Могили з «Требника» 1646 року. У верхній лівій частині герба — герб Молдови, у лівій нижній частині — герб Валахії.

Нагрудний знак «Петро Могила»

Пам'ятник Петру Могилі на території Києво-Печерської Лаври, 2008 рік

Петро Могила на Пам'ятнику «1000-річчя Росії» в Великому Новгороді

Пам'ятна дошка Петру Могилі, Львів

Поштова марка Молдови, 1996 рік

Срібна ювілейна монета присвячена 400-річчю від дня народження П.Могили

Електронні ресурси:

1. Петро Могила: 425 років - My Calendar | Педагогічний ...

<http://pmu.in.ua> › my-calendar

2. Петро Могила - Вікіпедія

<https://uk.wikipedia.org> › wiki › Петро_Могила

3. 1596, народився Петро Могила - Український інститут ...<https://uinp.gov.ua> › 1596-narodyvsya-petro-mogyła

Склала:

Л.Л. Кравченко

**Відповідальна
за випуск:**

С. А. Рудик